

มุมมองความรู้จากวารสาร ความปลอดภัยและสุขภาพ

วารสารสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพออนไลน์
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ฉบับที่ 2 ปี 2557

กลับสู่หน้าหลัก

การสร้างการมีส่วนร่วมของพนักงานในงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

โดย รองศาสตราจารย์สราวุธ สุธรรมาสา

รูปธรรมหนึ่งของการเป็นผู้นำที่ดีในงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัยคือต้องสามารถสร้างความร่วมมือจากพนักงานได้ ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมของพนักงาน ถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่จะทำให้โรงงานประสบความสำเร็จในการดำเนินงานด้านการจัดการความปลอดภัยในการทำงาน

ทำไมต้องให้พนักงานมีส่วนร่วมในงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

มีเหตุผลมากมายที่ผู้บริหารโรงงานและเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน(จป.) ระดับวิชาชีพ ต้องพยายามดึงพนักงานมีส่วนร่วมในการจัดการงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ดังนี้

1. ในเชิงแนวคิดแล้ว

1) ถือว่าพนักงานมีประสบการณ์ตรงกับงานที่ทำ ทำให้รู้ว่ามียะไบบ้างที่เป็นอันตราย (EU,2012) ดังนั้นหากดึงมาร่วมคิดเพื่อการชี้บ่งอันตรายก็ย่อมจะทำให้ได้ความละเอียดรอบคอบและได้รายการอันตราย (Hazard list) ที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2) เป็นหลักจิตวิทยาพื้นฐาน เมื่อใครมีส่วนร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น ก็จะมีแนวโน้มที่จะยอมรับในมติของกลุ่ม และนำเอามตินั้นไปถือปฏิบัติ ดังนั้นเมื่อพนักงานได้เข้ามามีส่วนร่วมทำกิจกรรมความปลอดภัยในการทำงาน เช่นร่วมชี้บ่งอันตราย ร่วมประเมินความเสี่ยง ร่วมคิดวิธีการป้องกันและควบคุมอันตราย ก็ย่อมจะนำเอามติที่ประชุมไปถือปฏิบัติ

Fred A.Manuele (2000) กล่าวว่าบรรดา Safety Professional ของโรงงานที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานด้านนี้ ระบุว่า การมีส่วนร่วมของพนักงานจะสร้างความมั่นใจและความเชื่อถือต่อองค์กร สร้างความกระตือรือร้นและความร่วมมือกันที่จะทำงานร่วมกันเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด แต่ทั้งนี้ต้องมีการเตรียมพนักงานให้พร้อมเช่นมีการฝึกอบรม มีการจัดหาเครื่องมือการทำงาน(ทางด้านนี้) และมีการให้อำนาจที่เหมาะสมด้วย

2. ในเชิงกฎหมาย ก็มีกฎหมายหลายฉบับที่ให้นายจ้างดำเนินการให้ลูกจ้างมีส่วนร่วม ดังเช่น

1) กฎหมาย จป. (นิยมเรียกชื่อกฎหมายง่าย ๆ เช่นนี้) กำหนดให้ลูกจ้างอยู่ในโครงสร้างของคณะกรรมการความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน (คปอ.) หรือการกำหนดให้หัวหน้างานเป็น จป.ระดับหัวหน้างาน ถือเป็นเรื่องการให้พนักงานมีส่วนร่วมได้เช่นกัน

2) พ.ร.บ.ความปลอดภัยฯ พ.ศ.2554 กำหนดไว้ในหลายมาตราให้ลูกจ้างมีหน้าที่ที่เกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยในการ

ทำงาน เช่น

- มาตรา 6 ลูกจ้างมีหน้าที่ร่วมมือกับนายจ้างในการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในการทำงาน
 - มาตรา 8 ลูกจ้างมีหน้าที่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และมาตรฐานด้านความปลอดภัยในการทำงาน
 - มาตรา 21 ลูกจ้างมีหน้าที่ดูแลสภาพแวดล้อมในการทำงานตามมาตรฐานที่กำหนด ถ้าพบข้อบกพร่อง หรือชำรุดเสียหาย และไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง ให้แจ้งเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน หัวหน้างาน หรือผู้บริหาร
 - มาตรา 22 ลูกจ้างต้องสวมใส่และดูแลรักษาอุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลตลอดเวลา
- แนวทางการสร้างความร่วมมือจากพนักงาน

การสร้างความร่วมมือจากพนักงานให้มาร่วมทำงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยนั้น จะว่าง่ายก็ง่าย จะว่ายากก็ยาก ที่ผ่านมาในกรณีของประเทศไทยอาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องที่ยากอยู่ อย่างเช่นเรื่องของ คปอ.ก็เป็นที่ทราบกันดีว่าลูกจ้างที่เป็นกรรมกรนั้น ไม่ค่อยได้แสดงบทบาทเท่าใดนัก สถานประกอบการกิจการหลายแห่งไม่สามารถให้ลูกจ้างเลือกหาตัวแทนฝ่ายลูกจ้างที่จะมาเป็นกรรมกรคปอ.ได้ เพราะไม่มีลูกจ้างคนใดอยากเป็นกรรมกรที่ว่ำนี่ ผู้เขียนได้วิจัยถึงแนวทางสร้างความเข้มแข็งให้กับคปอ.ก็พบว่า(ในหลาย ๆ ข้อค้นพบ) ควรมีการกำหนดในโครงสร้างคปอ.ให้มีตัวแทนจากสหภาพแรงงาน(กรณีสถานประกอบการนั้น ๆ มีสหภาพ) เพราะเชื่อว่าผู้แทนจากสหภาพน่าจะมีบุคลิกภาพที่จะแสดงออกถึงบทบาทในฐานะกรรมกรในคปอ.ได้ดี

องค์กร European Agency for Safety and Health at Work (EU-OSHA, 2012) เสนอแนะว่าแนวทางที่อาจนำมาใช้สร้างความร่วมมือจากพนักงานที่มีต่องานความปลอดภัยนั้น มีดังนี้

- 1) ผู้บริหารต้องเปิดโอกาส (จริง ๆ) ให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วม ด้วยการเข้าไปปรึกษาหารือในประเด็นความปลอดภัยในการทำงาน และเชิญให้มาร่วมประชุมกับฝ่ายบริหารในการดำเนินงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย
- 2) ฝ่ายลูกจ้างต้องสามารถ(มีสิทธิ) ชักถามฝ่ายบริหารได้ตามต้องการ และรวมทั้งสามารถจะเสนอมาตรการป้องกันแก้ไขได้ตามต้องการ
- 3) ใช้วิธีการปรึกษาหารือกันแบบเป็นทางการบ้าง ไม่เป็นทางการบ้าง ผสมผสานกันไปตามความเหมาะสม
- 4) พยายามชี้แนะให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ซึ่งอาจทำได้โดย (ตัวอย่าง)
 - (1) ทำงานที่รับผิดชอบด้วยความปลอดภัย และคำนึงถึงความปลอดภัยของคนอื่นที่อาจได้รับผลกระทบจากการทำงานของเรด้วย
 - (2) ให้ความร่วมมือกับฝ่ายบริหาร/นายจ้าง ในงานทางด้านนี้
 - (3) เข้าร่วมการอบรมด้านนี้ตามที่ทางโรงงานจัด และนำความรู้ไปประยุกต์ในชีวิตการทำงาน
 - (4) แจ้งนายจ้าง ผู้บริหาร หัวหน้างาน และหรือจป.ระดับวิชาชีพ ทราบถึงอันตรายที่พนักงานคนอื่นอาจได้รับหรือมีความเสี่ยง เนื่องจากยังไม่มีมาตรการป้องกันหรือมาตรการนั้นไม่เพียงพอที่จะให้ความคุ้มครองได้
 - (5) ร่วมเสนอแนะเรื่องนโยบาย การกำหนด (เขียน) วิธีปฏิบัติงานที่ปลอดภัย (Safe work instruction) ข้างต้นนั้นคือความคิดเห็น คือมุมมองของของชาวตะวันตกที่มีการพัฒนางานอาชีวอนามัยและความปลอดภัยมานาน และมีระดับการศึกษาและคุณภาพชีวิตที่ดีเมื่อเปรียบเทียบกับบางประเทศ ผู้เขียนในฐานะที่ทำงานด้านนี้มานานพอสมควร มีความเห็นว่าเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน ระดับวิชาชีพ ควรพิจารณาแนวทางการทำให้ลูกจ้างมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในสถานประกอบการดังนี้
- 1) จัดหลักสูตรอบรมให้ความรู้ลูกจ้าง เพื่อเป็นฐานความรู้ ยึดหลักที่ว่าหากไม่มีความรู้ (ลูกจ้าง) ก็ไม่รู้ว่าจะมาร่วม (ในเรื่องความปลอดภัย) อะไรได้ ถือว่าเรื่องนี้เป็นพื้นฐานที่ต้องทำ และทำเป็นระยะๆ
- 2) ทำให้มีกิจกรรมที่ต่อยอดจากสิ่งที่ให้ความรู้ไปในข้อ 1 เช่นอบรมเทคนิคการชั่งอันตรายไปแล้ว ก็จัดกิจกรรมการชั่งอันตรายในสถานที่ทำงาน อาจมีรางวัลเพื่อสร้างสีสันก็ย่อมได้

3) สร้างระบบการสื่อสารที่เอื้อให้ลูกจ้างสามารถแจ้งเรื่องความปลอดภัยต่อทางนายจ้าง คิดง่าย ๆ ว่าถ้าลูกจ้างพบเห็นสิ่งที่เป็นอันตราย (hazard) แต่ไม่รู้จะบอกเจ้านายได้อย่างไร อย่างนี้เรียกว่าเสียของ ทางโรงงานจึงต้องทำระบบการสื่อสารขึ้นมา (อย่าคิดแบบง่าย ๆ ว่า ก็บอกหัวหน้างานมาก็จบเรื่องแล้ว) ระบบนี้ต้องเป็นแบบง่าย ๆ ไม่ยุ่งยาก ไม่ใช่เวลามาก ไม่ต้องกรอกข้อมูลลงแบบฟอร์มอะไรมากมาย

4) ต้องรีบตอบสนองต่อเรื่องที่ลูกจ้างแจ้งมา ไม่ใช่เจียบหายไป เรื่องนี้จะเป็นตัวแรงให้ลูกจ้างเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นทั้งในแง่ปริมาณและในแง่คุณภาพ ที่บอกว่าเป็นการเร่งในเรื่องการมีส่วนร่วม นั้น ก็เพราะลูกจ้างจะเกิดความรู้สึกดี ๆ และมีความคิดว่าโรงงาน และผู้บริหารให้ความสนใจในเรื่องการดำเนินงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยอย่างแท้จริง ไม่ใช่พูดแต่ปากเท่านั้น

5) มอบหมายให้ลูกจ้างมีหน้าที่ความรับผิดชอบในงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย เรื่องนี้สำคัญมาก เพราะทุกวันนี้คนในโรงงานไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือลูกจ้างระดับปฏิบัติ ต่างมีความเข้าใจว่าเรื่องอาชีวอนามัยและความปลอดภัยเป็นงานในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน ระดับวิชาชีพ และหน่วยงานความปลอดภัย(ถ้ามี) แต่ที่จริงแล้วเรื่องนี้เป็นหน้าที่ของทุกคน และพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ.2554 กำหนดไว้ชัดเจนว่าให้ลูกจ้างปฏิบัติตามกฎ ระเบียบด้านความปลอดภัยที่ทางสถานประกอบการกำหนดไว้

6) ทำให้ลูกจ้างเชื่อว่าผู้บริหารโรงงานให้ความสำคัญกับเรื่องความปลอดภัยในการทำงานจริง หากไปดูกรณีศึกษาถึงความสำเร็จในเรื่องอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของบริษัทที่มีชื่อเสียง เช่น ดูปองก์ เซลล์ ฯลฯ จะพบว่าปัจจัยหนึ่งคือการมีภาวะผู้นำและความมุ่งมั่นในเรื่องความปลอดภัยในการทำงานของผู้บริหาร ที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของพนักงาน

.....

ภาพประกอบ ค้นจาก <http://http://voicelabour.org/%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%97%E0%B8%B3%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%82%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B9%83%E0%B8%88-%E0%B8%9E-%E0%B8%A3-%E0%B8%9A-%E0%B8%84%E0%B8%A7/>